

MALTA

**QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMĦALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tat-13 ta' Frar, 2004

Ċitazzjoni Numru. 2655/1998/1

Theresa mart Carmelo *sive* Charles Falzon

Versus

Carmelo *sive* Charles Falzon u Gaetano Bonnici

F'din il-kawża l-attriċi qiegħda tfittex li twaqqa' kuntratt għax tgħid li daħlet fih għax imgiegħla b'qerq u b'biża' ta' vjolenza.

Iċ-ċitazzjoni tgħid illi b'kuntratt tat-12 t'Awissu 1998 fl-atti tan-Nutar Pierre Falzon l-attriċi u żewgħa l-konvenut Carmelo Falzon għarfu li għandhom jagħtu tnejn u erbgħin elf lira (Lm42,000) lill-konvenut l-ieħor Gaetano Bonnici, u ntrabtu li jagħmlu ħlasijiet ta' ħames mitt lira (Lm500) fix-xahar biex jaqtgħu d-dejn. B'garanzija għall-ħlas tad-dejn, id-debituri ħolqu favur il-kreditur ipoteka ġenerali u oħra speċjali fuq il-fond *Margot House*, Triq Wignacourt, Birkirkara, proprjetà tagħhom.

B'ittra uffiċjali tat-2 t'Ottubru 1998 u b'ittra interpellatorja tat-8 t'Ottubru 1998, il-konvenut Bonnici sejjah lill-attriċi u

lil żewġha l-konvenut l-ieħor biex iħallsuh id-dejn u għarrafhom illi, jekk ma jħallsux, kien sejjer imexxi biex il-fond ipotekat jinbigħ *sub hasta*.

L-attriċi tgħid illi l-kunsens tagħha fuq il-kuntratt ittieħed b'qerq għax il-konvenuti kienu qalulha li dak li kienet sejra tiffirma għalih kien biss formalità biex il-konvenut Bonnici jkun jista' jieħu self mill-bank; mingħajr dak il-qerq l-attriċi ma kinitx tagħti l-kunsens tagħha. Tgħid ukoll illi iffirmit minħabba biża' ta' vjolenza u pressjoni kbira li żewġha għamel fuqha, għax ma riditx li jinqala' inkwiet bejnha u żewġha.

Għalhekk l-attriċi qiegħda titlob illi l-qorti, wara li tgħid illi l-kunsens tagħha għall-kuntratt ittieħed b'ingann, bi vjolenza u bi pressjoni morali, tgħid illi l-kuntratt ma jiswiex biex jorbot lilha. Qiegħda titlob ukoll l-ispejjeż.

Il-konvenut Gaetano Bonnici ressaq dawn l-eċċezzjonijiet:

1. l-attriċi tat il-kunsens tagħha "liberament" għall-kuntratt;
2. ma hux minnu illi l-kunsens ta' l-attriċi ittieħed b'qerq għax kollox kien imfisser lilha qabel ma iffirmit; u
3. lanqas ma hu minnu illi l-attriċi iffirmit minħabba xi biża' ta' vjolenza minn żewġha, u huwa ċar illi għamlet din il-kawża bil-kollaborazzjoni ta' żewġha biex it-tnejn ifittxu li jaħarbu mill-obbligazzjonijiet tagħhom lejn l-eċċipjent.

Il-konvenut Carmelo Falzon ma ressaqx eċċezzjonijiet u baqa' kontumaċi.

L-attriċi xehdet illi f'xi żmien żewġha l-konvenut ġie bżonn il-flus. Qalet illi darba minnhom ġie d-dar flimkien ma' ħuh u ma' "wieħed minn tal-bank". Ma qalilhiex għalfejn kien ġie dan tal-bank u hi minn wara dahru marret il-bank biex titkixxef u saret taf li żewġha ried jipoteka d-dar fejn joqogħdu biex jissellef fuqha. Meta żewġha sar jaf li kienet marret il-bank beda jsawwatha u hi marret għand ommha. Marret lura d-dar meta żewġha skuża ruħu iżda żammha msakkra d-dar għal xi tmien xhur għax ma riditx tiffirmalu biex issir l-ipoteka. B'xi mod, waqt li kienet imsakkra d-dar, iddubbat tlitt elef lira (Lm3,000) u tathom lil żewġha.

Xi żmien wara żewġha qalilha illi l-konvenut l-ieħor, Gaetano Bonnici, kien sejjer iġhinu jsib ix-xogħol għal rasu, iżda biex jagħmel hekk hi kellha tiffirmalu karta. Biex jikkonvinċiha tiffirma qalilha li ma kinitx sejra tiffirma

karta mal-bank iżda “ittra bejn il-ħbieb” u kellha biss “tiffirma taparsi ġil-konvenut Bonniciħ se jagħmlilna s-soqfa, il-madum, u hekk”, biex bis-saħħa ta’ dik il-karta iffirmata Bonnici jkun jista’ juri raġuni biex jiġbed xi flus li kellu “marbutin il-bank”.

Ulied l-attriċi wkoll talbuha tiffirma biex hekk tgħin lil missierhom, u għalhekk l-attriċi aċċettat li tiffirma, ladarba kienet sejra tiffirma biss “karta bejn il-ħbieb”. Kienet mingħaliha sejra tiffirma għand xi ħbieb iżda sabet ruħha għand in-nutar, għalkemm dak il-ħin ma ntebħitx li kien nutar.

In-nutar fisser il-kuntratt li wara iffirmat, iżda żewġha wissaha illi għand in-nutar ma kellha titkellem xejn. Semgħet lin-nutar jaqra l-kuntratt, semgħetu wkoll iġid illi kellhom isiru xi affarijiet id-dar, iżda, milli jidher, ma tatx każ għax ma kellhiex affarijiet x’taġħmel id-dar.

Il-kuntratt fil-fatt iġid hekk:

... .. il-konjuġi Falzon qegħdin jikkostitwixxu ruħhom veri, ċerti u likwidi debituri a favur tal-komparenti Gaetano Bonnici li jaċċetta sas-somma ġsich ta’ tnejn u erbgħin elf lira maltin (Lm42,000) rappreżentanti self *brevi manu* magħmul qabel illum sabiex il-konjuġi Falzon setgħu jixtru u jagħmlu xogħol ta’ *refurbishing* fil-proprjetà hawn taħt deskritta

Il-kuntratt iġid ukoll illi d-dejn kellu jintradd bi ħlasijiet ta’ ħames mitt lira (Lm500) fix-xahar, bla mgħax ħlief jekk id-debituri jaqgħu lura fil-ħlas.

Wara li kien pubblikat il-kuntratt l-attriċi rat lil xi ħabib tal-konvenut Bonnici jgħaddilu xi flus, iżda ma tafx kemm.

L-attriċi tkompli tgħid illi xi żmien wara li sar il-kuntratt żewġha riedha terġa’ tiffirma xi karti oħrajn; hi iffirmat għax dak in-nhar bintha ma kinitx tiflaħ u kellha teħodha l-isptar, u żewġha heddidha illi, qabel ma tiffirma, lit-tifla ma jeħduhiex l-isptar u illi jekk ma tiffirmax jieħdu lilha fuq *stretcher*.

Xi żmien wara żewġha u l-konvenut riduha terġa’ tiffirma xi karti oħra, iżda hi ma aċċettatx. Imbagħad waslet ittra ufficjali mingħand il-konvenut Bonnici, tgħid illi jekk ma jithallasx id-dejn tinbigħ id-dar *sub hasta*, u l-attriċi fetħet

din il-kawża. Qalet ukoll illi saret taf illi żewġha kien iddejjien bil-logħob¹.

Wara li xehdet l-ewwel darba, l-attriċi reġgħet xehdet darb'oħra u qalet li dak in-nhar li marret tiffirma l-kuntratt żewġha kien heddidha b'sikkina. Qalet li dan ma qalitux l-ewwel darba li xehdet għax kienet tibża' minn żewġha u kienu għadhom joqogħdu fl-istess dar; wara li nfirdet minnu u żewġha mar joqogħod post ieħor, ħasset li setgħet tixhed dwar dan l-episodju².

Xehed ukoll in-Nutar Pierre Falzon, li kien ippubblika l-kuntratt, u dan qal illi lill-partijiet fissrilhom il-kuntratt u fissrilhom ukoll illi kienet sejra ssir ipoteka fuq id-dar ta' l-attriċi u ta' żewġha³.

Xehed ukoll il-konvenut Gaetano Bonnici u dan qal illi hu kien jissellef il-flus mingħand in-nies biex jislihom lill-konvenut l-ieħor. Meta ra li l-konvenut l-ieħor ma kienx qiegħed iħallsu u li hu ma kellux mnejn iħallas lil dawk li ssellef mingħandhom hu, il-konvenut Bonnici ried li jsir kuntratt ta' għarfien tad-dejn u biex jingħata ipoteka. Għalkemm il-kuntratt igħid illi s-self kien sar biex id-debituri jkunu jistgħu jixtru d-dar tagħhom u jagħmlu xogħlijiet fiha, Bonnici xehed illi hu ma kienx jaf għalfejn il-konvenut Falzon ried il-flus. L-avukat tiegħu għalxejn fittex illi, b'mistoqsija diretta, iwasslu biex forsi jgħid illi s-self sar biex isiru xogħlijiet fid-dar tad-debituri, għax Bonnici ma fehemx is-suggeriment u qal illi ma jafx il-konvenut Falzon "x'kien jagħmel bihom" il-flus u jaf biss illi riedhom "għax kellu jagħti lin-nies" iżda ma jafx ta' xiex. Għalkemm hu ddejjien biex lil Falzon silfu tnejn u erbgħin elf lira (Lm42,000) bla ma ħadlu mgħax, ma ħax ħsieb jara għalfejn Falzon ried somma hekk kbira.

Bonnici xehed ukoll illi xogħlu hu li jsellef il-flus bla mgħax. Meta mbagħad waqt ix-xhieda ntebaħ li ħadd ma hu sejjer jemmnu meta igħid li jgħix minn fuq xogħol li ma jirrendi xejn, biddel ix-xhieda u qal li xogħlu fil-bini⁴.

¹ Ara x-xhieda ta' l-attriċi fis-seduta tal-11 ta' Mejju 2000, *foll. 24 et seqq.*

² Ara x-xhieda ta' l-attriċi fis-seduta tat-13 ta' Marzu 2003, *foll. 155 et seqq.*

³ Ara x-xhieda tan-Nutar Pierre Falzon.

⁴ Ara x-xhieda tal-konvenut Gaetano Bonnici fis-seduta tal-11 ta' Mejju 2000, *foll. 52 et seqq.*

Xehed ukoll il-konvenut Carmelo Falzon. Dan qal illi hu kien issellef ħmistax-il elf lira (Lm15,000) mingħand il-konvenut Bonnici biex jislihom lil ħaddieħor, u lil Bonnici kien jagħtih ħames mitt lira (Lm500) mgħax fix-xahar. Mistoqsi għala, ladarba ssellef biss ħmistax-il elf lira (Lm15,000), iffirma kuntratt għal tnejn u erbgħin elf lira (Lm42,000), Falzon qal illi mhux veru iffirma kuntratt għax kull ma għamlu kienet “karta bejniethom”. Qal ukoll illi biex ġiegħel lil martu l-attriċi tiffirma kien għamel għaliha “b’rabja” kemm-il darba. Qal ukoll illi lill-attriċi daħak biha biex iffirmat⁵.

Wara li qieset sew ix-xhieda l-qorti tgħid illi ma temminx lill-konvenut Bonnici meta dan qal li kien isir self bla mgħax. Temmen, minflok, illi ż-żewġ konvenuti kienu jagħmlu negozju ta’ self b’użura u illi l-kuntratt sar biex jaħbi dan in-negozju b’kawża illeċita.

Temmen ukoll illi l-attriċi, għalkemm kienet taf li qiegħda tiffirma kuntratt ta’ għarfien ta’ dejn, ma kinitx taf x’kienet il-kawża ta’ dan id-dejn u għalhekk huwa minnu li kienet imqarrqa, kemm minn żewġha kif ukoll mill-konvenut Bonnici, li t-tnejn kienu kompliċi fil-kawża illeċita.

Fil-fehma tal-qorti għalhekk, il-kuntratt, quddiem l-attriċi, ma jiswiex, mhux biss għax kienet imqarrqa iżda wkoll għax il-kuntratt huwa milqut b’kawża illeċita ta’ użura, li hija wkoll kontra l-ordni pubbliku.

Il-qorti għalhekk taqta’ l-kawża billi, wara li tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-konvenut, tgħid illi l-kuntratt tat-12 t’Awissu 1998 fl-atti tan-Nutar Pierre Falzon ma jiswiex biex jorbot lill-attriċi, u għalhekk tħassar il-kuntratt fl-interess ta’ l-attriċi.

Tikkundanna liż-żewġ konvenuti flimkien iħallsu l-ispejjeż tal-kawża.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----

⁵ Ara x-xhieda tal-konvenut Carmelo Falzon fis-seduta tal-11 ta’ Mejju 2000, *fol.* 82 *et seqq.*